

ТЕМА: Забезпечення безпеки життєдіяльності туристів на транспорті (2 год)

Мета: ознайомити студентів із забезпеченням безпеки життєдіяльності на транспорті.

Тип: повідомлення та засвоєння нових знань

Форма: лекція

Обладнання: конспект лекції, дидактичні матеріали, завдання до виконання самостійної роботи

Рекомендована література:

1. Аріон О. В. Організація транспортного обслуговування туристів: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2008. 192 с.
2. Гогіташвілі Г. Г., Лапін В. М. Основи охорони праці: Навч. посіб. 4-е вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2008. 265 с.
3. Івах Р. М., Бедрій Я. І., Білінський Б. О., Козяр М. М. Основи охорони праці. Навчальний посібник. 4-те видання, перероблене і доповнене під редакцією Івах Р. М. Київ: Кондор, 2010. 464 с.
4. Мальська М.П. Готельний бізнес: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.

План

1. Автомобільний транспорт
2. Залізничний транспорт
3. Повітряний транспорт

Основні поняття: транспорт, автомобільний транспорт, залізничний транспорт, караван, кемпер, авіаційний транспорт, повітряне транспортування.

1. Автомобільний транспорт

Туристи користуються всіма видами автомобілів залежно від мети поїздки, кількості пасажирів і багажу, відстані і характеристики туристичного центру. Для груп туристів використовуються автобуси різної місткості і комфортності. Туристи-індивідуали використовують легкові автомобілі і подорожують сім'єю або малою групою вільно, не користуючись послугами організаторів туру.

Транспортний засіб повинен супроводжуватися документами такими як, технічний паспорт (водійські права) або інший документ, що засвідчує приналежність транспортного засобу і права власності.

Такі документи видаються офіційними органами і є необхідним документом для пред'явлення на кордоні при в'їзді до іншої країни або на вимогу органів правопорядку. У деяких країнах можуть бути необхідні міжнародні транспортні документи. До складу обов'язкових документів у багатьох країнах входить страховий поліс. Страхуванню підлягає транспортний засіб, водій, пасажир і їх багаж, відповідальність за позовом третіх осіб. Під час поїздки до іншої країни автотуристу доцільно запитися нотаріально завіреними перекладами своїх транспортних документів на місцеву мову.

У всіх туристичних автобусах число пасажирів чітко регламентоване, пасажир не може стояти, він обов'язково повинен займати окреме крісло, місця мають бути пронумеровані. Організатори, що допустили перебір пасажирів, зобов'язані вирішити питання заміною автобуса на машину більшої місткості або узяти для цих туристів таксі.

Інакше — скарга туристів буде цілком обґрунтована з належними подальшими штрафними санкціями на їх користь.

У Німеччині на автобанах туристичні автобуси їдуть із швидкістю до 140 км/год, а іноді і більше. Автобус по великих і малих дорогах перетинає

країни, дозволяє побачити сільські райони, маленькі міста, відвідати невеликі унікальні провінційні музеї і оглянути природні визначні пам'ятки, краще пізнати життя простих людей в провінції та їх оригінальні звичаї, свята, події.

З іншого боку в поїзді автобусом є свої незручності. Не всі люди переносять закачування і їм доводиться приймати Аерон чи інші ліки. Тривалий час сидіння в кріслі, яким би м'яким і зручним воно не було, — стомлює. Від тривалого сидіння починають боліти шийні хребці, тіло ломить, ноги затікають. Пасажирам під час тривалих переїздів рекомендується звільнитися від черевиків і надіти м'які тапочки. Раз на три-чотири години доцільно робити зупинки на 10—20 хвилин, які краще всього планувати з екскурсіями, перервами для організованого харчування. Якщо програмою туру передбачена ночівля в салоні автобуса (у кріслі), то рекомендується туристам узяти з собою невелику подушку під голову і легкий плед або ковдру. Щоб тіло не німіло варто виконувати спеціальні комплекси вправ для розминки.

Досить часто трапляються тяжкі автомобільні аварії, особливо в туманну погоду, в дощ, ожеледицю, сніг. Крім того, причиною аварії може бути помилка водія, його фізичний стан або наїзд на автобус іншого транспортного засобу. На сьогодні автомобільний транспорт залишається найбільш аварійним порівняно з іншими засобами пересування і транспортування.

На дальніх рейсах автобус зазвичай обслуговують два водії. Супроводжуючий регулярно по телефону сповіщає фірму про хід руху і колізії, пов'язані з поломками машини або надзвичайними обставинами. За традицією водій повинен мати належну кількість грошей (краще всього у вигляді кредитної карти) для можливого ремонту. За достатньо налагоджених відносинах з партнерами автобусна фірма має домовленості щодо обслуговування технічних засобів за наміченим маршрутом руху та у разі серйозної поломки висилає автобус на підміну аварійного. На автозаправних станціях є туалети, кафетерії, невеликі магазини з великим асортиментом

дорожніх і туристичних товарів. Згідно з нормами, під час заправки паливом на автозаправній станції туристи повинні вийти з автобуса.

У разі недотримання правил транспортування і створення небезпеки для інших пасажирів (хвороба, недотримання правил, провезення заборонених предметів тощо) даний пасажир може бути знятий з рейса і висаджений на найближчій зупинці без права вимоги повернення йому оплати.

Відповідальність транспортувальника. Основним обов'язком транспортувальника є виконання умов транспортування і власне здійснення самого транспортування пасажирів.

Транспортувальник несе відповідальність за збиток, пов'язаний із смертю, тілесними ушкодженнями або нанесенням будь-якої іншої шкоди фізичному або психічному здоров'ю пасажирів в результаті події, що пов'язана з перевезенням чи мала місце під час знаходження пасажирів в транспортному засобі, або під час його посадки або висадки, або у зв'язку з завантаженням або вивантаженням багажу. Транспортувальник звільняється від цієї відповідальності, якщо причиною події сталися обставини, яких перевізник, не дивлячись на вжиття необхідних заходів, в даному конкретному випадку, не міг уникнути і наслідків, яким він не міг запобігти.

Загальна сума відшкодування, яку повинен виплатити перевізник у зв'язку з однією і тією ж подією, не може перевищувати певної суми. Проте будь-яка сторона міжнародних угод може встановити вищу межу суми відшкодування або не встановлювати ніякої межі. Ця сума відшкодування не включає понесені сторонами для доказу своїх прав судові витрати або інші витрати, сплата або відшкодування яких можуть бути покладені на перевізника, а також відсотки, що обчислюються відповідно до закону, після постанови суду, який розглядає справу.

Обмеження розміру відшкодування, передбачені міжнародною Конвенцією, застосовуються до всіх вимог, пов'язаних із смертю, тілесними ушкодженнями або нанесенням будь-якої іншої шкоди фізичному або психічному здоров'ю пасажирів. Якщо є декілька позивачів і якщо загальна

сума їх вимог перевищує встановлений максимум, то виплати пропорційно скорочуються.

Тероризм. Автобус з пасажирами є зручним об'єктом для терористів і грабіжників через особливість транспортування — транспортний засіб рухається самостійно дорогами і знаходиться здебільшого без охорони, особливо поза населеними пунктами.

Часто пасажирів автобусів стають об'єктами звичайного грабежу. Оскільки туристи зазвичай везуть з собою гроші і речі, грабіж туристичних автобусів став справою досить звичайною.

У деяких країнах і туристичних центрах, наприклад в Ізраїлі, Бразилії та ряді інших, практикується обов'язковий супровід туристичних автобусів озброєною охороною. Загони спеціального призначення по боротьбі з тероризмом обов'язково відпрацьовують прийоми звільнення пасажирів автобуса з урахуванням максимально можливої безпеки для людей. Для пасажирів пишуться спеціальні інструкції щодо поведінки у разі захоплення автобуса терористами.

2. Залізничний транспорт

Залізничний транспорт — це вид транспорту, найбільш пристосований до масових перевезень, функціонує вдень і вночі незалежно від пори року і атмосферних умов. Залізниці мають високу провізну здатність. На залізницях порівняно невелика собівартість перевезень і висока швидкість доставки вантажів.

Залізниці є універсальним видом транспорту для перевезень всіх видів вантажів у міжрайонних і у внутрірайонних сполученнях. Проте будівництво залізниць вимагає великих капітальних вкладень, залежно від топографічних, кліматичних і екологічних умов.

За останні роки на залізничному транспорті України відбулися значні зміни в техніці, методах експлуатації і економіці. Залізниці в порівнянні з іншими видами транспорту в меншому ступені впливають на навколишнє середовище і мають меншу енергоємність перевізної роботи.

Однак повна безпека залізничних перевезень пасажирів є ілюзією. Людина має бути готовий до виникнення характерних небезпек залізничних перевезень і заздалегідь вжити певних заходів до зниження негативних наслідків аварій.

Перерахуємо деякі небезпеки, які можуть виникнути при подорожі в поїзді. Найбільшу загрозу для пасажирів представляють перший і останній вагони поїзда. Перший мнеться і скидається зі шляху при зіткненні в лоб. З останнім вагоном відбувається те ж саме при зіткненні ззаду, тільки в більш значних масштабах.

Аварії.

Найбільш безпечні місця у вагоні - це полиці купе, розташовані в бік руху. При екстреному гальмуванні або зіткненні поїздів людини притискає до стінки, в той час як пасажир з протилежних полиць летять на підлогу. Однак після повної зупинки складу людина, що лежить на верхній по ходу руху полиці, впаде в результаті зворотного поштовху.

На бічних полицях краще лежати ногами у бік руху. Тоді при різкому гальмуванні або зіткненні людина упреться в перегородку ногами, а не головою. І, значить, уникне травми шийних хребців.

При аваріях, пов'язаних із зіткненнями і екстреними гальмуваннями, більшість травм люди отримують в результаті падінь з полиць. Щоб уникнути їх або хоча б пом'якшити удар, треба

- підігнути, особливо на полицях, на яких сплять діти, матраци з зовнішньої сторони або підкласти під них згорнуту ковдру або непотрібний одяг, щоб утворився захисний валик, через який важко перекотитися;
- прибрати зі столиків скляні пляшки, склянки в підстаканниках з стирчать з них на зразок кинджалів ложками і т.п.;
- не перевантажувати верхні полиці багажем;

- великогабаритні та важкі речі необхідно закріпити за допомогою ременів і мотузок, щоб при екстреному гальмуванні не стати жертвою власних валіз і коробок;
- повністю, до фіксації, закривати або відкривати двері купе, щоб вони при різкій зупинці не рубали (на зразок гільйотини) потрапили в отвір руки і голови.

При перевероті вагона необхідно схопитися руками за виступаючі частини полиць і закрити очі, щоб вони не постраждали від осколків скла. Можна спробувати заклинитися на місці, упершись ногами у верхню (другу або багажну) полку. Хоча таке можливо лише при більш-менш плавному перевероті. При різкому гальмуванні або коли людину, не дивлячись на ваші зусилля, зірвало з полиці, треба згрупуватися і прикрити голову руками, а краще подушкою.

Аварійним виходом з вагонів служать швидко відкриваються вікна в третьому та шостому купе з боку поперечних полиць. Слід прочитати інструкцію щодо їх використання.

Вибиратися з вагона треба в протилежний від другої колії бік. Якщо це неможливо, треба, щоб не потрапити під зустрічний потяг, уважно оглянути сусідній шлях, прислухатися, чи не чути стукоту коліс, і лише потім виходити на нього. На місці катастрофи треба дотримуватися крайню обережність! Пересуватися не поспішаючи, уважно оглядати дорогу перед собою. Будь-які звисають або лежачі на землі проводи обходити, пам'ятаючи, що обірвані контактні дроти можуть залишатися під напругою, представляти собою смертельну небезпеку. До дротів, лежачим на землі, не підходити ближче 30 - 50 метрів, щоб не потрапити під крокові напругу. Якщо вагон не пошкоджений, знайшов стійкість, і немає загрози виникнення пожежі, краще, пам'ятаючи про загрозу удару електричним струмом, залишатися в ньому до прибуття рятувальної партії, використовуючи час на те, щоб допомогти постраждалим пасажирам, зібрати і розсортувати речі і пр.

Ходіння по коліях у невстановлених місцях. Машиністи залізниці володіють величезним досвідом і ретельно проінструктовані на випадки аварійних ситуацій, але навіть їх професіоналізм та автоматична реакція не зможуть змусити багатотонний потяг зупинитися за частки секунди.

Слід намагатися так само уникати переходу залізничних колій у місцях, де видимість становить менше 300 метрів, для передмістя, і 150 в межах міста. Також варто бути вдвічі уважним при переході полотна поблизу криволінійних ділянок і тунелів.

При перетині шляхів ні в якому разі не можна висуватися на залізничне полотно відразу після проходження поїзда: важливо переконатися у відсутності зустрічного складу, для чого потрібно дочекатися, коли хвостовий вагон поїзда віддаляється з меж видимості. Людина, що опинився між потягами, ризикує подвійно: сила повітряного потоку, створюваного складами, досягає 16 тонн.

Нерухомі вагони нерухомі лише на перший погляд. Підходити до них ближче ніж на 5 метрів не можна - будь-який вагон на станції знаходиться в роботі, тому він може почати рух в будь-яку хвилину. Категорично заборонено перебувати під стоять або, тим більше, що переміщається рухомим складом. Цього ніколи не роблять самі залізничники.
Харчування.

Крім екстремальних - крах, пожежі, - існують менш ефектні небезпеки. Наприклад, їжа. Їдуть пасажири можуть по кілька днів, холодильників немає, а тепла, навпаки, у надлишку.

Не варто брати в поїзд продуктів, що швидко псується або з'їдати їх у перший день. Отруїтися несвіжими продуктами - справа нехитра. А місць для страждань з цього приводу у вагоні, між іншим, тільки два, і то одне провідники зазвичай закривають для себе. У більш серйозних випадках, коли, наприклад, вживається зіпсоване м'ясо або ковбаса, потерпілим потрібно не сан. вузол, а реанімаційна палата.

Ще одна небезпека гарячий, щойно скипів чай. Щоб не доставляти неприємності собі і іншим пасажирам, окріп слід брати тільки на стоянках або рівних ділянках шляхів, коли вагон не качає і не кидає з боку в бік. Заповнювати склянки й кухлі потрібно не більш ніж на дві третини обсягу, а краще використовуйте спеціальний глибокий посуд, загорнуті, для того щоб не обпекти пальці, ганчіркою.

Гігієна.

У нинішніх поїздах можна підчепити не тільки шлункові хвороби, але й більш небезпечні хвороби. Це що стосується дотримання санітарно гігієнічних правил. Мило, рушник, склянки і т.п. туалетні та столові принадлежности краще використовувати свої.

Кримінальні небезпеки в поїзді.

Потяги далекого прямування - улюблене місце роботи злодіїв. Люди, що їдуть у поїздах, возять із собою чималі гроші.

Не слід пити у вагоні з незнайомими сусідами по купе, а якщо пити, то тільки свій алкоголь, з свого посуду, і не відволікатися від того процесу на сторонні справи, щоб туди що-небудь ненароком не додали. Не сподівайтесь на те, що в процесі гри ви зупинетися. Поїзні гравці - хороші психологи, і припинити гру пасажиру буде складно раніше, ніж він програє всі гроші.

Небезпека пожеж на залізничному транспорті. Основними причинами пожеж і вибухів на залізничному транспорті є необережне поводження з вогнем, іскри локомотивів, печей вагонів — теплушок, котлів опалення пасажирських вагонів, а також технічні несправності. На цю групу причин припадає більше 60% всієї кількості пожеж і вибухів. Приблизно по 10% припадає на порушення державних стандартів і правил завантажування.

Слід зазначити, що найбільша кількість пожеж виникає на рухомому складі (приблизно 80% загальної кількості пожеж на залізничному транспорті). Це викликає необхідність розробки ефективніших заходів щодо

попередження пожеж у вантажних і пасажирських вагонах, а також на локомотивах.

У рухомому складі на станціях формування потягів необхідно перевірити справність опалювальних пристроїв, освітлювальних приладів і електропроводки, а в дорозі стежити за дотриманням пасажирами правил пожежної безпеки, особливо відносно провезення небезпечних вантажів, заборонених до транспортування в пасажирських вагонах.

Перед відправленням в рейс локомотива і потягу бригада зобов'язана ретельно перевірити наявність і справність протипожежного устаткування та інших засобів захисту, встановлених протипожежними нормами.

При проектуванні вокзалів особлива увага приділяється зручним шляхам проходження пасажирів до пересадки на інші види транспорту (приміські лінії, автобуси, трамваї, метро). Якщо до відправлення потяга зазвичай пасажири прибувають розподілено в часі, то після прибуття потяга на перон виходить велика кількість пасажирів, проходження яких має бути швидким і зручним, безпечним без перетину і стрічного руху потоків. Біля залізничних вокзалів звичайно влаштовується автобусний термінал міського і місцевого сполучення. Якщо обслуговуються довгі поїзди, то влаштовуються переходи і тунелі, що дозволяють пасажирам оперативно вийти на привокзальну площу.

В будівлі вокзалу виділяються зали очікування, призначені для пасажирів різних категорій, зокрема транзитних, зали для відпочинку пасажирів з дітьми і комфортабельний зал очікування для пасажирів категорії VIP. В них або суміжних приміщеннях вокзалу розташовують туалети, магазини, пункти швидкого харчування, бари, ресторани, квиткові каси, інформаційні і сервісні служби, бізнес-центри, пункти обміну валюти, пункти медичної допомоги, служби інформації і охорони. Оренда приміщень для підприємств сервісу і торгівлі приносить істотний дохід.

Медичне забезпечення. На всіх станціях є пункти надання першої медичної допомоги. На вокзалах у великих туристичних центрах і вузлових

станціях організовується серйозна медична служба, включаючи спеціальні служби санітарного і ветеринарного контролю.

Відповідальність за перевезення. Згідно умовам договору, перевізник зобов'язаний доставити пасажирів, що купив квиток, та його багаж в місце призначення з дотриманням інших умов і правил транспортування кожною стороною. За недотримання правил і умов транспортування кожна із сторін несе відповідальність, встановлену правилами, нормативними актами і національним законодавством, а на міжнародних лініях — міжнародними угодами.

Пасажир, що купив квиток на проїзд у будь-якому виді залізничного транспорту, згідно діючих інструкцій і міжнародних угод є застрахованим централізовано. Вартість квитка включає спеціальний страховий збір, який обов'язковий для всіх пасажирів, окрім пасажирів потягів приміського сполучення. Пасажир вважається застрахованим з моменту оголошення посадки на потяг і до тих пір, поки не покинув територію вокзалу або станції призначення. Особи, що користуються правом безкоштовного проїзду підлягають державному страхуванню без сплати ними страхового платежу.

Про кожен нещасний випадок залізничне підприємство складає акт належної форми і змісту з докладним описом того, що трапилося і передає його в страхову компанію.

Метро — різновид міського рейкового транспорту сьогодні є невід'ємною транспортною системою більшості великих міст світу. Воно дозволяє радикально вирішити проблеми транспортування в мегаполісах. Оскільки основні установи, банки, офіси великих корпорацій зосереджені в межах історичної частини забудови столиць і великих центрів, куди доступ автотранспорту обмежений, працівники, відвідувачі і туристи звичайно використовують метро як ефективний засіб пересування.

У сучасних умовах метро є комбінацією з підземних і наземних трас, а також трас на спеціальних шляхопроводах, піднятих над землею.

Рух потягів метро високоавтоматизований, використовуються сучасні комп'ютерні системи управління. Велика увага приділяється естетиці, комфорту, безпеці і зручності метро. Метро є привабливим об'єктом для екскурсій туристів. Крім того, туристи часто використовують метро як зручний засіб для індивідуального ознайомлення з туристичними центрами у вільний час.

Безпека в метро. У вагонах метро досить часто знаходять саморобні вибухові пристрої. У зв'язку з цим необхідно звертати увагу на залишені у вагонах метро сумки, портфелі, пластикові пакети. При виявленні безхазяйних предметів необхідно повідомити машиністу потяга або працівникам метрополітену.

Але якщо вибух все-таки відбувся і потяг зупинився в тунелі, не треба прагнути вилізти з вагону. У тунелі проходять десятки електричних кабелів, вони можуть бути пошкоджені в результаті вибуху. Але двері, можливо, краще відкрити. Якщо вагон сильно задимлений, варто закрити органи дихання хусткою і лягти на підлогу, як відомо дим накопичується вгорі. Металевий корпус вагону може бути під напругою, тому не слід торкатися металевої частини вагону. Краще — спокійно чекати прибуття рятувальників. Паніка і безглузді дії — основні небезпеки в такій ситуації.

Загальні правила безпеки в метро:

— ніколи не слід стояти біля краю платформи. Чекаючи потяга, слід стояти біля стінки (біля колони) станції (або, якщо немає стінок і колон — всередині станції) до моменту відкриття дверей потяга. Інакше є ризик потрапити під колеса потяга, що наближається, унаслідок тисняви або навмисних дій;

— підходити до дверей вагону слід тільки після зупинки потяга і виходу пасажирів. Якщо у вагоні багато людей, доцільно пропустити один-два потяги, щоб не бути здавленим натовпом;

— якщо потяга довго немає, або в метро тиснява, доцільно скористатися іншими лініями метро або іншим (наземним) транспортом — не слід піддавати себе зайвій небезпеці;

— побачивши людину, що впала на рейки, слід негайно послати двох-трьох людей, що знаходяться поряд, повідомити про це черговому по станції. Одну людину слід поставити на краю платформи біля виходу з тунелю, щоб вона подавала сигнал зупинки машиністу потяга, розмахуючи вгору-вниз будь-якою яскравою тканиною. Якщо людина в змозі сама вибратися назовні, допоможіть їй, стежачи, щоб вона не торкнулася контактної шини з дерев'яним пеналом біля краю платформи;

— якщо людина не може швидко вибратися назовні при наближенні потяга, необхідно крикнути їй, щоб вона або бігла вперед до кінця станції, або лягла між рейками і не вставала до відходу потяга;

— знаходячись на ескалаторі, слід пам'ятати, що він у будь-який момент може зупинитися (або провалитися), тому необхідно міцно триматися за поручні, і бути готовим у разі аварії перестрибнути на сусідній ескалатор;

— під час посадки у потяг слід віддавати перевагу центральним вагонам, які у разі аварії страждають менше, ніж головні і хвостові;

— у вагоні необхідно звертати увагу на залишені сумки, портфелі, згортки, іграшки, банки та інші безхазяйні предмети, в яких можуть знаходитися саморобні вибухові пристрої. Необхідно негайно повідомити про виявлення таких предметів машиністу потяга, будь-якому працівнику міліції. Не можна їх відкривати, чіпати руками. Попередити людей, що стоять поряд, про можливу небезпеку;

— необхідно пам'ятати що саморобні вибухові пристрої також можуть бути закладені під сидіння. Тому в разі вибуху шанси на виживання вище, якщо стояти, а не сидіти.

3. Повітряний транспорт

Цивільна авіація — це сукупність повітряних суден аеродромів і аеропортів та інших об'єктів цієї сфери, що використовуються для виконання

повітряних транспортувань і авіаційних робіт в громадських цілях, зокрема для транспортування пасажирів, їх багажу і вантажів.

Повітряне транспортування — це транспортування пасажирів і їх багажу, вантажів і пошти повітряними суднами у відповідності з Правилами повітряного транспортування (національних і міжнародних) і договором транспортування.

Для пасажирських транспортувань створюються максимальні умови безпеки польотів.

При технічних несправностях, що не дозволяють продовжувати політ, або інших екстремальних обставинах, проводиться аварійна посадка авіалайнера на землю або на воду. Слід зазначити, що далеко не всі конструкції літаків допускають посадку поза підготовленими аеродромами і рівними майданчиками. Проте приводнення як варіант аварійної посадки на мілководді — можливий.

У випадку оголошення аварійної посадки пасажирам необхідно застебнути прив'язні ремені. При аварійній посадці рекомендується вийняти з одягу гребінці, авторучки, інші колючі предмети, окуляри, зняти краватку, туфлі на підборах і згрупуватися: нагнутися і охопити коліна руками, голову притиснути до рук.

На випадок аварійної посадки літака і екстреної висадки пасажирів на землю (воду) з салону влаштовані кілька аварійних виходів (люків), забезпечених надувними трапами, якими пасажирів можуть швидко слизнути на землю. У випадку приводнення літаку всім пасажирам видаються рятувальні надувні жилети, які знаходяться в багажних відділеннях над (або під) кожним кріслом. Проте надувати рятувальний жилет слід поза літаком, оскільки в надутому жилеті буде важко вийти через люк. На борту є (може бути) надувний рятувальний човен.

Сучасний рівень техніки дозволяє забезпечити високий рівень надійності літальних апаратів. Аварійність на повітряному транспорті навіть

нижче, ніж на залізничному. Але негативним є той факт, що катастрофи з повітряними суднами, як правило, мають важкі наслідки.

Проблема безпеки повітряних польотів є надзвичайно актуальною і їй всі без винятку авіаперевізники приділяють велику увагу. Виділяють два аспекти безпеки польоту: належний технічний стан повітряного судна та гарантування безпеки польотів. Перше досягається постійним вдосконаленням і відпрацюванням конструкцій високої надійності і ресурсу, належною профілактикою стану технічних засобів і їх ремонту, належною технічною експлуатацією повітряного судна. Друге — підготовкою і високою вимогливістю до професіоналізму льотного складу (його підготовка і регулярна перепідготовка, перевірка стану здоров'я, дотримання режиму робіт) та бортпровідників, а також підготовкою і організацією польотів і їх супроводу, як у польоті, так і на землі.

Іншим важливим чинником є ретельна перевірка і недопущення до повітряного перевезення пасажирів, здатних завдати збитків, перешкодити польоту, вчинити екстремальні дії, а також недозволеного до провезення багажу.

Загалом повітряне перевезення вважається безпечнішим за всі інші види транспортування. Аварії і катастрофи в повітрі трапляються, але значно рідше, ніж з іншими транспортними засобами.

Охорона. Служби безпеки здійснюють контроль і запобігання екстремальним ситуаціям на землі і повітрі. Літаки є привабливим об'єктом для терористів.

Попри всю ретельність контролю при посадці, терористам часто вдається пронести зброю на борт судна.

Служба безпеки проводить вибірковий контроль багажу і особистих речей і у разі потреби, здійснює особистий обшук і медичний огляд. Для цього у складі служби є чоловіки і жінки та лікар. При щонайменшій невідповідності відповідей на запитання або підозрі пасажир може бути затриманий та знятий з рейса.

Служби безпеки здійснюють контроль до посадки в літак і після прибуття до місця призначення. Навіть за наявності оформлених віз і дозволів пасажиру може бути відмовлено у в'їзді до країни і він буде відправлений назад.

Служба безпеки активно використовує і комп'ютерні бази даних для перевірки особи, наявності претензій, порушень порядку, оголошення в розшук або занесень до «чорного списку» з інших причин.

Тероризм і уголи повітряних суден. Попри заходи щодо охорони повітряних суден, наземної перевірки пасажирів і їх багажу, реєстрації і посадки на рейс, з достатньою регулярністю відбуваються захоплення терористами літаків у повітрі, викрадення повітряного судна в іншу країну.

Палива у великого повітряного лайнера вистачає тільки на рейс за призначенням і приземлитися він може, як правило, тільки в обладнаному аеропорту. Зараз у всіх аеропортах організовані належні бойові групи захоплення, у разі потреби їх доставляють з найближчого центру. Захоплення заручників числом більше сотні і подальше їх звільнення — операція ризикована для життя багатьох і часто супроводжується жертвами. Чималу роботу виконують психологи, котрі організовують переговори.

Небажані пасажир. Авіакомпанії ведуть і обмінюються спеціальним «чорним списком» небажаних пасажирів — тих, хто свого часу негативно проявив себе під час польоту. Деякі авіакомпанії відмовляються здійснювати перевезення ув'язнених з озброєними конвоїрами. На кожне перевезення цього роду від керівництва компанії виходить спеціальний дозвіл.

Вимоги до бортового харчування

Технологічна документація на продукцію, що випускається, асортимент бортового харчування повинні мати санітарно-епідеміологічний висновок про відповідність їх санітарним правилам.

Для запобігання виникненню і поширенню інфекційних захворювань і масових неінфекційних захворювань (отруєнь) забороняється включати в асортимент: м'ясні вироби з фаршу і котлетної маси, а також соусні страви,

паштети, варені ковбаси, вироби в паніровці; салати, заправлені рослинним маслом, майонезом або іншим соусом; тістечка з кремом (заварним, сирним, вершковим, білковим); соки і компоти в 3-літровій розфасовці; мінеральні води лікувального призначення; кулінарні готові вироби в целофановій упаковці; готові страви в гарячому вигляді.

За відсутності холодильного устаткування на повітряному судні асортимент бортового харчування слід складати з урахуванням термінів придатності харчових продуктів.

Вимоги до комплектування раціонів і видачі їх на повітряне судно. Порядок підготовки харчової сировини, приготування страв, умови зберігання і терміни придатності бортхарчування проводяться відповідно до чинних технологічних інструкцій, гігієнічних вимог, що пред'являються до підприємств громадського харчування, і санітарних правил.

IV. Підсумки заняття

1. Вимоги до документації під час перевезення туристів автобусним транспортом.
2. Вимоги до безпеки на залізниці.
3. Проблема безпеки повітряних польотів.